

כיצד התשובה מהפכת את הזדונות לשגגות או לזכויות

אמר ריש לקיש (יומא פ"ב): "גדולה תשובה, שזדונות נעשה להם כשגגות, שנאמר (הושע י"ב): 'שׁוֹבָה יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֱלֹהֶיךָ, כִּי כָשַׁלְתָּ בְּעֹנֶךָ', עוֹוֹן - מזיד הוא⁵⁵, וקרי ליה מכשול (מכאן שהתשובה הופכת הזדונות לשגגות).

איני? והאמר ריש לקיש: גדולה תשובה, שזדונות נעשה להם כזכויות, שנאמר (יחזקאל לג, יט): "וּבְשׁוֹב רְשָׁע מִרְשָׁעוֹ וְעֹשֶׂה מִשְׁפָּט וְצְדָקָה, עָלֶיהֶם (=על הרשעות עצמן) הוא יִחְיֶה?" לא קשיא, כאן מאהבה (שנהפך לזכויות), כאן מיראה (שנהפך לשגגות)."

דבר זה הוא מבואר מעצמו (=הביאור לדבר נגלה וקל להבנה), איך זדונות נעשות לו שגגות. כי לפי מדרגת ומעלת התשובה, שהוא שב אל הש"י, אשר התשובה מגעת עד כסא הכבוד (ששם זוכה להתעלות למדרגה חדשה, כמו שמבאר והולך). ולפיכך נחשב החטא - שגגה, דומה למי (=כמו מי) שהיה (ב)בלתי ידיעה (=שלא ידע שדבר מה אסור. או שידע, אך לא הכיר בעומק את גודל החומרה) וקנה אחר כך מדרגה עליונה שנעשה חכם (וידוע עכשיו שהוא אסור, על כן מה שעשה בתחילה נחשב כשוגג). לפי מדרגה עליונה שקנה - נקרא מה שעשה קודם זה שעשה - בשגגה⁵⁶.

(ומדוע השב נחשב כמו שקנה ידיעה חדשה ונעשה חכם?) כי כאשר החוטא שב בתשובה,

הערות - ילמד ענוים דרכו

55 חטא - שוגג, עוון - מזיד, פשע - מרד.
56 שם משמואל שבת תשובה, תר"פ: "ויש להבין ממה נפשך: אם מיראה נמי נחשבת תשובה - תכפר עכ"פ לגמרי, ואף שאינה דומה למאהבה שנעשות כזכויות, אבל עכ"פ תכפר לגמרי, ואם אינה נחשבת תשובה כלל - למה תועיל שיחשבו כשגגות? שלכאורה זה שנחשבות לשגגות הוא כמין פשרה, ואיך יתכן לעשות פשרה בעניינים אלה? ונראה דהנה בש"ס קידושין (נט, א) ד'מעשה מוציא מיד מעשה' אבל 'לא אתי דיבור ומבטל מעשה'. ויש להבין איך מועילה תשובה דהיא חרטה בלב ודיבור פה לבד ומוציאה מיד מעשה עברה בפועל? בשלמא מאהבה דנעשה כזכויות אינה נחשבת שתבטל מעשה עברה אלא מתקנתו ומכשירתו, אבל מיראה שתצטרך לומר שמבטלת מעשה העברה להיות כלא היה - הלוא לא אתי דיבור ומבטל מעשה? ויש לבאר על פי דברי האריז"ל דבשעת מעשה העברה, הנשמה איננה עם האדם, כי הנשמה כבר מסולקת תיכף משעת ההרהור, עכ"ד. ואם כן מה שמענישין על העברה אף שמחמת הסתלקות הנשמה ממנו הוא נתון תחת יד היצר הרע ותוקף עליו בכוח ואין לו סיוע מצד הנשמה, הרי הוא נחשב כעין אונס. על כרחך צריך לומר שאין זה נחשב כאונס מפני שהוא עצמו הביא את עצמו להאונס. וכדברי ריב"ש הידועים במי שנשבע שלא לשחק בקוביא שאסור לו לילך אל המקום שיהיה מוכרח לעבור שבועתו, שהמביא את עצמו לידי אונס איננו נחשב כאונס. ואם כן, אם עתה יכול לסלק את חטא ההרהור, שמסלק את הנשמה, שזהו המביא אותו לידי אונס, שוב על מעשה העברה לבדה אין לדונו כמזיד, שהרי מעשה העברה בלתי מחשבה הקודמת נדונית כאונס, ואם כן שוב דיבור ודיבור הוא שהמחשבה והחרטה ווידוי פה מוציאים מידי מחשבה או אפילו דיבור העברה, ושוב על מעשה העברה אינו נידון אלא כאונס. ולפי האמור מובן הטעם דתשובה מיראה זדונות נעשות לו כשגגות, שזה איננו כעין פשרה, אלא שמוציאה מיד מחשבת העברה, ונשארה כמעשה בלי מחשבה כאונס, אם כן אין כאן אלא שגגה, אבל שיתכפר לגמרי אי אפשר, דלא אתי דיבור התשובה ומבטל מעשה העברה."

מסלול 1: יום ב, ט באלול
מסלול 2: יום ג, ט באלול
מסלול 3: יום ה, ט באלול
מסלול 4: יום ב, יא באלול

מסלק עצמו מן המדרגה החומרית שהיה בו החטא, ומגיע עד המדרגה הנבדלת (=הרוחנית). ומפני כך נחשב לו חטאו - מצד התשובה שעתה עומד בו - שגגה. כי השגגה הוא מצד החומר, אשר מבטל השכלי⁵⁷.

ומקשה: "והאמר ריש לקיש: גדולה תשובה, שזדונות נעשה לו כזכויות?" ומתריך: "לא קשיא, הא ששב מאהבה, הא ששב מיראה". דבר זה עניין עמוק מאוד (=בניגוד למימרא הראשונה של ריש לקיש שעליה אמר שהיא מבוארת מעצמה, מימרא זו עמוקה וצריכה ביאור): איך השב מאהבה נעשו לו הזדונות כמו זכויות? (ומסביר המהר"ל): כי זה שחטא ושב אל הש"י, הוא יותר מקובל ומרוצה אל הש"י. כי אין חידוש אם הצדיק - שהוא בעל צדק בעצמו⁵⁸ - שהוא עם השם יתברך. אבל החוטא אשר שב אל הש"י, כמו זה שחטא אל הש"י, וכאשר הוא שב אל השם יתברך - דבר זה הוא יותר (אהבה ודבקות). כי האדם שהוא בא מרחוק - כמו (זה) שהוא החוטא שנתרחק מן השם יתברך - ובא עתה להתדבק בו ית' - אין ספק שהדבקות הזו היא יותר⁵⁹.

הערות - ילמד ענונים דרכו

57 בדרך כלל באומרנו "שוגג" אנו מתכוונים לחוסר ידיעה של ההלכה. אך יש גם חוסר ידיעה של המציאות. אולם באמת הידיעה אינה "שחור-לבן". אדם שמעשן סיגריה יודע שהיא מזיקה לבריאות, אבל הוא יכול להתעלות לידיעה עמוקה ורחבה יותר שתעורר אותו להסתכל על העישון במבט חדש ולהפסיק לעשן. הרי מה שנחשב לו כ"ידיעה" במדרגה הראשונה, נחשב כ"חוסר ידיעה" במדרגה השנייה.

כך גם האדם ששב בתשובה שהגיעה "עד כסא הכבוד", הוא זכה להגיע למקום של התחדשות אישיותית, ממקום שבו שורש קיום הנבראים. והוא מתעלה ממדרגה שהחומר שולט בו למדרגה שהשכל, הרוחניות, שולט בו. במדרגתו החדשה - נחשבת המדרגה הקודמת כ"שוגג".

58 זוהי ההגדרה של "צדיק" - שהטוב נמצא בו בעצמיותו. ולכן אין בעשייתו את הטוב משום "חידוש", ואין בעשייה זו כדי לבטא את אהבתו את ה'.

59 משל לשני קפיצים, האחד במרחק מאה מטר מהקיר, והשני במרחק אלף מטר מהקיר, ושניהם נדרכו ונשתחררו. שניהם התקרבו והגיעו אל הקיר: האחד - במרחק חמישים מטר מהקיר, והשני במרחק שבעים וחמישה מטר מהקיר. הרי שאף שהקפיץ הראשון בפועל קרוב יותר אל הקיר מאשר הקפיץ השני, הרי אם נשאל איזה קפיץ היה מתוח יותר והיתה בו השתוקקות גדולה יותר אל הקיר, ברור שהתשובה היא שהשני היה מתוח יותר. כך בעל התשובה גילה למפרע רמת דבקות בה' גדולה יותר מאשר הצדיק והקשר אל ה' גדול יותר (אף בעת שהיה רחוק!) כיוון שהוא הלך אל המלך מרחק גדול יותר!

והנה היה אפשר לטעון כנגד זה, שהרי בעל התשובה אחראי גם לריחוק! שהרי הוא חטא והרחיק עצמו מהקב"ה? אולם זה עומק החילוק בין השב מאהבה לשב מיראה. השב מיראה עסוק בתוצאה: כמה אני קרוב למלך, כי הוא מתעניין בגמול. ועל כן מודדים אותו במבחן התוצאה, ולכן במבט התוצאה - לריחוק שלו לא היו יתרונות אלא רק חסרונות: מה שחטא בתחילה (אף שעתה הוא לו כשוגג) ומקומו עתה ביחס למלך (שגם אם התקרב הרבה - עדיין במבחן התוצאה הוא רחוק יותר מהצדיק). אולם השב מאהבה - לא עסוק כלל בתוצאות המעשים שלו, אלא בעצם הקשר שלו עם הקב"ה. ובמבט של הקשר, לא משנה כמה אתה קרוב, אלא כמה התאמצת להתקרב, כי בזה מתבטאת האהבה! ובוזה מתגלה כמה אדם קשור! ובמבט זה - הריחוק הופך ליתרון! ולכן "האומר אחטא ואשוב - אין מספיקים בידו לעשות תשובה". כי זה חשבון שרק מי שעובד מיראה עושה

כי כמו שתראה ביסוד האש, כאשר הוא למטה ומתנועע למעלה. ובוודאי דבר זה – בשביל גודל הדיבוק שיש לאש אל המעלה, אף שהוא רחוק ממקומו הוא שב אל מקומו, אשר יש לאש דבקות לשם לגמרי. ואם לא היה כל כך הדיבוק שלו למעלה, לא היה מתנועע כל כך מרחוק⁶⁰.

וכן אמרו במדרש (תהלים קמו) על הגר: "ואהבתם את הגר – זה שהניח מקומו ובית אבותיו ובה אליכם להתגייר, להתדבק בכס – ואהבת את הגר". ולכן נאמר (ישעיהו נז, ט): "שְׁלוֹם שְׁלוֹם לְרַחוּק וְלְקָרוֹב" (לרחוק תחילה) – כלומר: ה"שלום" – הוא הדיבוק שנותן לאחר (=עשיית השלום היא מעשה שמבטא קשר ואהבה לשני), והוא יותר אל אותו שבא מרחוק, והדר (=ורק אחר כך) לקרוב, שאין מורה כל כך הדיבוק בו יתברך.

ודבר זה⁶¹ מצד שהוא מזכך נפשו לגמרי (=שלא נותר בו כל רצון וקשר לחטא), כאשר

הערות – ילמד ענוים דרכו

אותו, כי מעוניין בתוספת שכר. אבל האוהב, לעולם לא יעשה משהו בניגוד לרצון אהובו, כדי להראות אחר כך את קרבתו. ולכן מי שמעוניין מראש להתרחק כדי להשתמש בזה כמקפצה לקרבה גדולה – אין מספיקין בידו לעשות תשובה – מאהבה, ונמצא שאף אם ישוב – יהיה בחיסרון ממה שהיה, כי לא נעשו לו אלא כשגנות.]

המבט של התשובה מצד שינוי הקשר עם ה', נמצא גם ברמב"ם הל' תשובה ז, ז-ז: "גדולה תשובה שמקרכת את האדם לשכינה... כלומר: אם תחזור בתשובה – בי תדבק. התשובה מקרכת את הרחוקים, אמש היה זה שנאי לפני המקום, משוקץ ומרוחק ותועבה, והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד... כמה מעולה מעלת התשובה, אמש היה זה מובדל מה' אלוהי ישראל... צועק ואינו נענה... ועושה מצוות וטורפין אותן בפניו... והיום הוא מודבק בשכינה... צועק ונענה מיד... ועושה מצוות ומקבלין אותן בנחת ושמחה... ולא עוד אלא שמתאוים להם..."

והנה הרמב"ם (הל' תשובה ז, ד) הסביר שהסיבה שזדונות נעשים כזכויות, היא כאשר בעל התשובה עומד בניסיון כמו שהיה בו בעת שחטא, כגון שעבר עברה של עריות ועכשיו עמד בניסיון ועמד בו – הרי נחשב לו שכר גדול, דווקא מפני שנכשל בעבר. אבל מי שחזר בתשובה על מה שעשה ולא עמד אחר כך באותו ניסיון, לא על זה נאמר "נעשות כזכויות": "ולא עוד אלא ששכרו הרבה, שהרי טעם טעם החטא ופירש ממנו וכבש יצרו. אמרו חכמים: מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בו. כלומר מעלתן גדולה ממעלת אלו שלא חטאו מעולם מפני שהן כובשים יצרים יותר מהם". והר"ן בדרוש השישי הסביר שהטעם הוא שקיימת מצוות התשובה. ולפי שניהם לא ברור למה דווקא כששב מאהבה אומרים כן. ועיין לקמן במה שמוסיף המהר"ל לבאר.

60 המהר"ל משתמש כאן בהסבר פיזיקלי על פי הפיזיקה של אריסטו, כדי להסביר את הרעיון האמוני. לדעת אריסטו, השאיפה של הנמצא מלמדת היכן השורש שלו, כי כל דבר שואף לחזור למקורו. ישנם ארבעה יסודות: אש, רוח, מים ועפר; האש היא העליונה ביותר, והעפר – הנמוך ביותר. הסיבה לכך היא שהאש מטבעה עולה למעלה, וזה מלמד על פי הפילוסוף שהשורש שלה שממנו היא נובעת – הוא עליון, והעפר נמשך למטה וזה מלמד שהשורש שלו נמצא למטה.

61 מוסיף עוד ביאור, שלא רק שהמרחק שעשה כדי להתקרב למלך מעיד על תשוקתו הגדולה למלך, אלא כל פעם שאינו חוטא שוב באותו החטא – מעיד על אהבת ה' שלו, שהרי מדוע אינו חוטא שוב? רק מפני שהחטא ירחיק אותו מה', והוא רוצה בקרבתו. הרי שבכל פעם שאינו חוטא – הוא מוכיח את אהבתו לה' (בניגוד לצדיק שאין הימנעותו מחטא שמעולם לא חטא בו, מוכיחה דבר על אהבתו לה').

מסלול 1: יום ב, ט באלול
מסלול 2: יום ג, ט באלול
מסלול 3: יום ה, ט באלול
מסלול 4: יום ב, יא באלול

שב בתשובה, ולכך נעשה לו זדונות שלו כזכויות. כי הזדון שהוא הריחוק בעצמו שהתרחק, ובואו אל השם יתברך מורה זה על הדיבוק הגמור בו יתברך, ובזה זדונות שלו נעשים זכויות (=אדם שמבטא רצון כה חזק לקשר עם ה', זה רק אם הוא באמת התנקה מהחטא ולכן השיבה אל ה' מאהבה מוכיחה שאכן אין בו כלל שאריות מהחטא. נמצא שהחטא עצמו שהיה בו הוא הופך להיות המוכיח שהוא אוהב ה'). ולכך אמר: "דווקא ששב מאהבה", כי הדיבוק בו ית' (מתבטא בעבודה מאהבה) כדכתיב (דברים ל, כ): "לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ... וּלְדַבְּקָהּ בּוֹ", והדבקות בו יתברך (למי שחטא ועושה עכשיו תשובה) הוא מצד הזכות הגמור שבו (שאינו בו תאוה לחטא כלל, ולכן משתוקק לה), ולכך רוצה להסתלק מן החטא - שהיה נמשך אחר הפחיתות, ורוצה להתדבק בו ית' - שהוא קדוש לגמרי. ולכך זדונות שלו נעשים כזכויות, שהתשובה מאהבה מורה על גודל הדיבוק בו ית'.

אבל השב מיראה, אין זה שבא אל השם יתברך להתדבק בו (אלא רק מפחד), ולכך לא יאמר בזה שנסתלק ונזדכך מן הפחיתות שבו (כי עדיין רוצה בחטא, רק נמנע מצד היראה). ולכך אמרו כי השב מיראה - זדונות שלו נעשים כשגגות (כי הפחיתות קיימת בו, רק שאינו עושה אותה מפחד העונש).

⁶²אמנם עיקר הפירוש, כי התשובה מה שהוא שב אל השם יתברך בכל לבבו ובכל נפשו, ודבר זה הוא סדר העולם (=תואם את ההנהגה העולמית, התהליך העולמי. והוא מברא כיצד):

שהעולם הזה שב אל הש"י⁶³ ואין לו קיום מצד עצמו, רק שהוא שב אל הש"י, אשר ממנו הוא נמצא (=קיים, נברא) ואליו שבים כל הנמצאים, וזהו קיום שלהם מפני שהם

הערות - ילמד ענויים דרכו

62 עכשיו המהר"ל בא לתת טעם שלישי מדוע הזדונות נעשים כזכויות, מצד ההתאמה של השב אל "הסדר העולמי" שכולם שבים אל ה', כמו שמבאר והולך.

63 כבר הוזכר לעיל שעל פי התורה הפנימית, התשובה אינה שייכת רק לאדם, אלא לכלל הברואה: כל הנבראים כולם נבראו מאת הקב"ה, והם נמצאים בתנועה מתמדת חזרה אל מקומם. עניין זה קשור למאמר חז"ל בסנהדרין (צז, א) "שית אלפי שנה הווי עלמא וחד חרוב", ולהסבר הרמב"ן ורבנו בחיי למצוות היוכל, שבה אחרי שבע שמיטות כל אחד "שב אל אחוזתו", רמז ליוכל האלפים שהכל חוזר אל האין.

מה המשמעות ש"הכל שב לה"? המהר"ל מסביר שהכוונה היא שהנמצאים נבראו על דעת שהם משרתים את המגמה האלוהית הכללית, את הרצון האלוהי. החטא הוא כאשר כוחות מסוימים שנבראו משמשים שלא לתכליתם או אפילו בניגוד למגמה ולרצון האלוהיים. העולם והנבראים התרחקו מהרצון ומהמגמה האלוהית, ולמעשה לא היו ראויים לקיום (אלמלי הרחמים האלוהיים שמאפשרים קיום זמני גם בעת הריחוק). תהליך השיבה הכללי הוא החזרה של כל הנבראים למקורם, להשתמש בכוחם רק לרצון האלוהי. במובן זה, אומר המהר"ל, "הכל שב אל ה'" - היינו שכל דבר בבריאה מקור הקיום שלו הוא בכך שהוא משרת את הרצון האלוהי. והחוטא ששב מאהבה - היינו שהתעורר לשעבד עצמו לרצון האלוהי, הרי הוא מתמזג עם השיבה הכללית העולמית. נמצא שחטאיו אפשרו לו את ההתמזגות עם תנועת העולם.

מסלול 1: יום ב, ט באלול
מסלול 2: יום ג, ט באלול
מסלול 3: יום ה, ט באלול
מסלול 4: יום ב, יא באלול

שבים אל הש"י. ובדבר זה הארכנו בפירושו "משה קבל", מה שהעולם עומד על העבודה⁶⁴, הוא מטעם שהעולם יש לו השיבה אל הש"י, והוא קיומו, וזולת זה לא היה קיום אל העולם. ודבר שהוא "סדר העולם", שכך ברא השם יתברך את העולם. וזה עצמו זכות האדם, כאשר האדם נמשך אחר סדר העולם אשר סידר השם ית'. כי זהו עניין כל התורה, שהיא סדר העולם שסידר השם יתברך את העולם. ומפני כי התשובה היא שהנמצאים שבים אל השם יתברך כמו שנמצאו ממנו וזה גם כן הוא סדר העולם, ולכך כאשר החוטא שב אל השם יתברך - נעשים הזדונות שלו (=שניתקו אותו מה' ואפשרו לו לעשות את התנועה של השיבה אליו) כזכויות, שהרי יש כאן השבה אל השם יתברך כמו שהוא סדר העולם. ולכך החוטא הזה, שנתרחק מן השם יתברך על ידי חטאו, והריחוק הוא מחייב ההשבה אל הש"י, ולפיכך הריחוק הזה נעשית לו זכויות, כאשר יש כאן השבה אל הש"י.

ודווקא כאשר התשובה מתוך אהבה. שכאשר התשובה היא מתוך אהבה, אשר האהבה הוא הדיבוק בו ית' לגמרי, כמו שנאמר: "לאהבה את ה' אלוהיך ולדבקה בו", לכך התשובה שהוא סדר העולם, שיהיה העולם דבוק בו יתברך⁶⁵, שיהיה לעולם קיום. ומפני כי אין דבקות רק מכוח אהבה, לכך כאשר התשובה היא מתוך אהבה דווקא נחשבו לו הזדונות כזכויות, במה שזכויות כל הנמצאים מה שהם שבים אל השם יתברך וזהו סדר העולם, לכן זה שהוא שב אל הש"י, כאשר ראוי אל הבריאה להיות דבקים מתוך אהבה, זדונות נעשים כזכויות. ואלו הדברים אין לפרש אותם, לעומק (=א"א לפרשם יותר מפני העומק) שלהם.

"אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן: גדולה תשובה שמארכת ימיו ושנותיו של אדם, שנאמר (יחזקאל יח, כז): 'וּבְשׁוּב רֶשַׁע מִרְשָׁעָתוֹ... הוּא אֶת נַפְשׁוֹ יִחַי'". פירוש דבר זה, כמו שהתבאר למעלה: "גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד" (=שורש חיות הנבראים), וכיון שהתשובה מגעת עד כסא הכבוד, מזה תדע כי התשובה מארכת ימיו ושנותיו של אדם (=כמו שהסביר לעיל, שהיא מחדשת את האדם עד שנעשים לו הזדונות לשגגות, כך החידוש הוא גם התחלה של חיים חדשים). והתשובה נבראת קודם שנברא

הערות - ילמד ענוים דרכו

64 דרך חיים, א.ב.: "יש לך לדעת, כי העולם הזה שברא הקדוש ברוך הוא, אי אפשר שיהיה עומד בעצמו, רק על ידי הש"י, אשר מאיתו הכל. ושלושה דברים צריך אל העולם... ועוד קיום העולם, כאשר העולם הוא נברא לעבוד השם יתברך, כי אם לא היה זה שנברא לעבוד השם יתברך ובוה (שנברא לעבוד את ה' נמצא ש) כל העולם הוא חלק גבוה, אם כן אין ראוי הבריאה לעולם! כי דבר מחויב הוא וברור שאי אפשר שיהיה דבר זולתו יתברך, ובוה שהעולם נברא לעבוד השם יתברך היה כל העולם חלק גבוה, ובוה יש מציאות אל העולם, כי בזה נחשב שאין העולם יוצא מן השי"ת כאשר נברא לעבודתו יתברך..."

65 לא ניתן לנברא כנברא לשוב חזרה עד מקורו ממש. אלא עצם השיבה, התשוקה להתחברות עם הבורא, היא עצמה הדבקות. לכן יש בתנועה עצמה אל ה' את הביטוי לאהבה, לדבקות.

מסלול 1: יום ב, ט באלול
מסלול 2: יום ג, ט באלול
מסלול 3: יום ה, ט באלול
מסלול 4: יום ב, יא באלול

העולם, שמזה תבין ותדע כי מצד התשובה היא במדרגה עליונה, אשר שם אריכות הימים והשנים, ויש להבין זה.

שאלות מנחות:

- ◆ האם כל תהליך של תשובה מחייב "ידיעה חדשה"?
- ◆ מדוע רמת הדבקות בה' נובעת מרמת הריחוק שבה היה האדם?
- ◆ מדוע אדם שנפל בניסיון והרשיע ושב ועתה עומד בניסיון - מגלה אהבה לה' ודבקות בו יותר מהצדיק?
- ◆ למה המהר"ל מתכוון באומרו "סדר העולם"?
- ◆ מדוע על פי המהר"ל התורה היא "סדר העולם"?